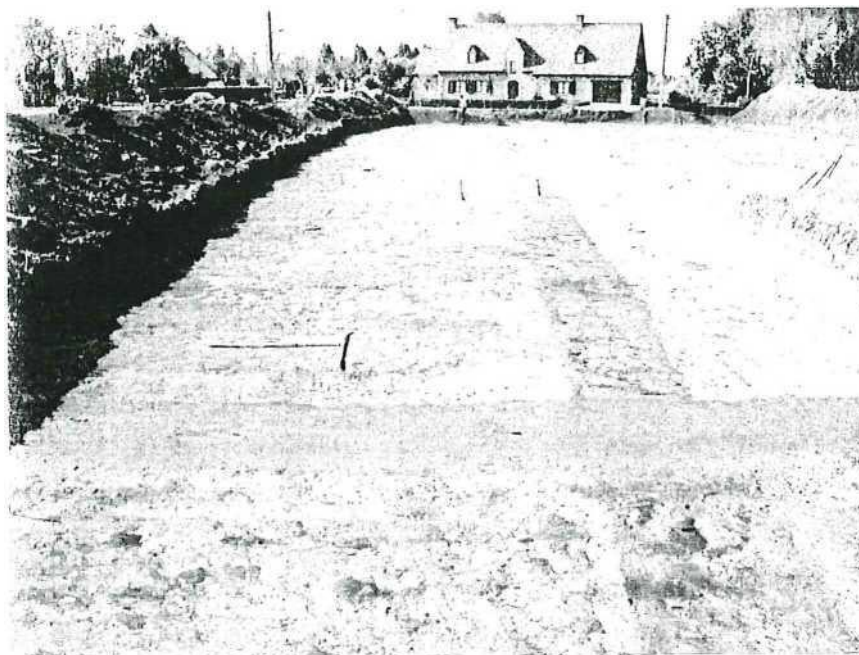

Archeologisch onderzoek

Deinze - Terwilgenstraat

13 tot 29 september 2006

S,, KLINKENBORG, A. DE LOGI, d. HOORNE

Voorwoord

Dit rapport heeft tot doel een zo objectief mogelijke weergave te zijn van het archeologisch **onderzoek** dat werd uitgevoerd op de site aan de Terwilgenstraat te Petegem-aan-de-Leie (gemeente Deinze), in september 2006.

Op 13 september 2006 werd het terrein geprospecteerd door de Kale-Leie Archeologische Dienst door middel van proefsleuven. Toen bleek dat het terrein inderdaad archeologische sporen bevatte, toonde bouwheer Durabrik zich bereid te delen in de kosten voor verder archeologisch onderzoek. Het terreinwerk begon op 18 september 2006 en werd afgerond op 29 september 2006. Direct daarna werd gestart met de verwerking, waarvan dit rapport het resultaat vormt.

Het betreft een relatief klein onderzoek, zowel qua tijdsduur als qua oppervlakte. Zowel het 50 m bij 23 m grote werkvlak als de twee kleine werkvlakken van respectievelijk 18 m bij 9 m en 22 m bij 11 m bevatten sporen uit de laatmiddeleeuwse, postmiddeleeuwse of subrecente periode. De weersomstandigheden waren veelal gunstig, maar de tijdsdruk en de talrijke verstoringen in de bodem vormden een uitdaging voor het onderzoek.

Bij deze wensen we in de eerste plaats bouwheer Durabrik te danken voor de verleende medewerking. Johan Vanlaecke, landmeter voor het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed, zijn we onze dankbaarheid verschuldigd voor het inmeten van de piketten, sleufwanden en de voornaamste sporen en voor zijn snelle verwerking van de gegevens. Daarnaast konden we ook ditmaal rekenen op de hulp van enkele vrijwilligers, we zijn Elien Du Rang,, Bruno Polfliet, Bert Acke en Tina Bruyninckx dan ook erkentelijk voor hun assistentie.

Inhoud

Voorwoord	1
I. Inleiding	3
II. Situering	4
11.1. Geografische en bodemkundige ligging	4
11.2. Voorgeschiedenis	5
11.3. Tijds kader	5
11.4. Financieel kader	5
III. Archeologische voorkennis	6
IV. Methodologie	7
V. Resultaten	9
V.I. Inleiding	9
V.II. VlakX	10
V.III. VlakXI	16
V.IV. Vlak XII	17
VI. Synthese en conclusie	19
VII. Bibliografie	20
VIII. Bijlage	21

!,, Inleiding

Gedurende elf werkdagen tussen 13 en 29 september 2006, werd een perceel in de Terwilgenstraat te Petegem-aan-de-Leie (gemeente Deinze) archeologisch onderzocht. De directe aanleiding was de geplande verkaveling van het perceel met onder andere het aanleggen van een wegkoffer, wat inhoudt dat het bodemarchief onherroepelijk vernietigd wordt. Een archeologisch noodonderzoek drong zich dus op.

Hoewel de Kale-Leie Archeologische Dienst in de stedenbouwkundige vergunning de nodige voorwaarden en voorzieningen had laten optekenen om archeologisch (proefonderzoek te voorzien, werd de dienst toch pas een week voor de geplande start van de werken verwittigd. Hierop werd zo snel mogelijk gestart met een archeologische steekproef.

In eerste instantie werd een proefsleuvencampagne uitgevoerd. Hierbij kwamen archeologische sporen aan het licht en een uitbreiding van het opgravingsareaal bleek noodzakelijk. Het aanleggen van de wegkoffer werd voor twee weken uitgesteld en Durabrik stelde twee projectarcheologen aan voor het archeologisch onderzoek van de sporen. Daarnaast werd er nog voor één week voorzien in de kosten van een projectarcheoloog voor de initiële verwerking en rapportering van de resultaten, volledig in samenwerking met de KLAD.

Dit rapport heeft tot doel het archeologisch onderzoek zoals het gebeurde zo volledig mogelijk weer te geven, zowel wat betreft het veldwerk als wat betreft de verwerking. Het werd ingedeeld in verschillende hoofdstukken. Er wordt begonnen met een korte situering van de site en het onderzoek, waarbij aandacht wordt besteed aan de geografische en bodemkundige ligging, de voorgeschiedenis van het perceel en aan het financiële - en tijds kader. Vervolgens worden de archeologische voorkennis en verwachtingen en de gehanteerde methodologie nader toegelicht. Tenslotte worden de feitelijke vondsten en hun respectieve interpretatie behandeld, waarna alles nog eens op een rijtje wordt gezet in de conclusie.

!!,, Situering

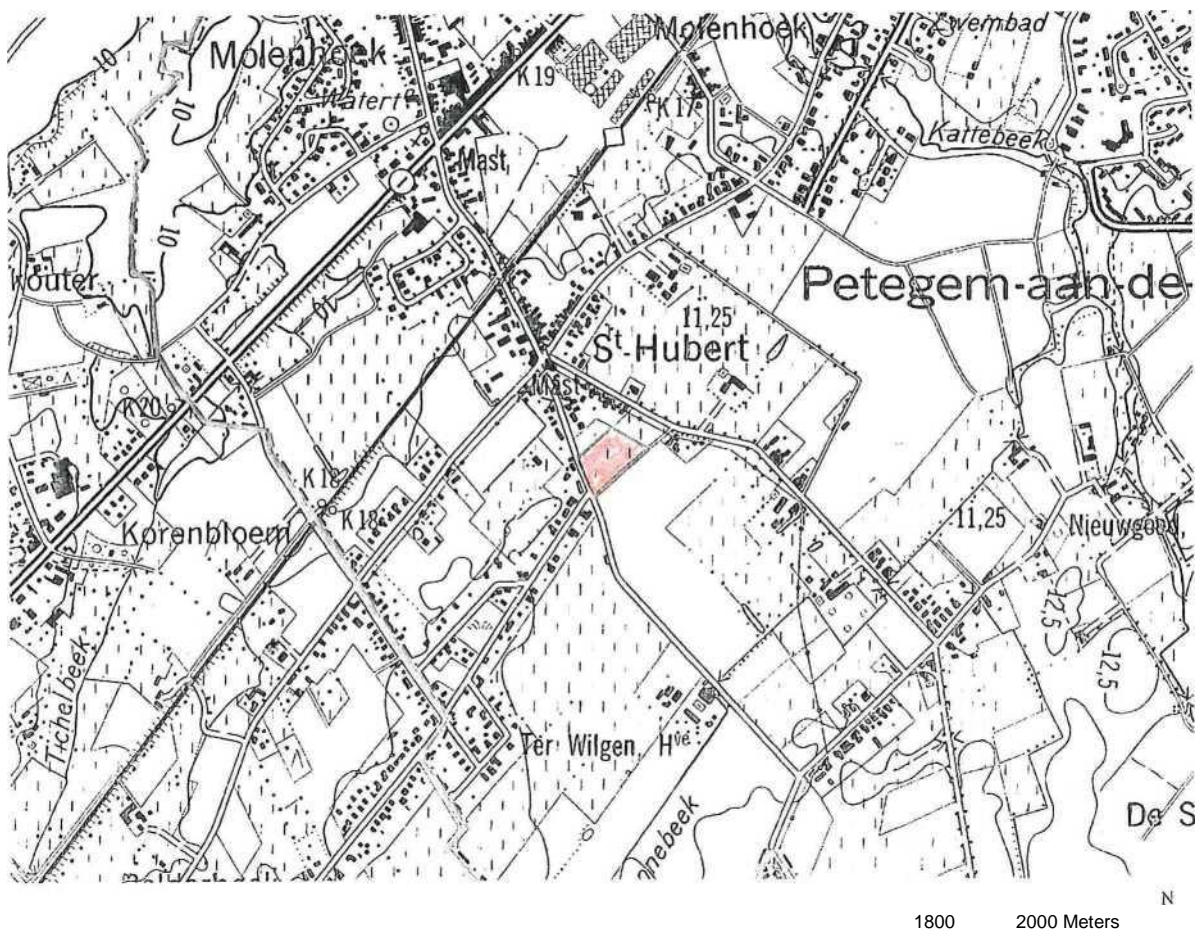
II. 1. Geografische en bodemkundige ligging

Het archeologisch onderzoek speelde zich af op een ongeveer 9560 m² groot perceel, gelegen aan de Terwilgenstraat in Petegem-aan-de-Leie, een deelgemeente van Deinze. Deze gemeente bevindt zich in de provincie Oost-Vlaanderen. Het terrein is ongeveer 120 m bij 85 m en is in noordelijke en westelijke richting omgeven door bewoning. Het perceel ten oosten van de site is nog steeds landbouwgrond, in het zuiden bevindt zich de Terwilgenstraat. In het modern kadaster voor Deinze wordt het perceel aangeduid als 196/C van afdeling 3

Figuur 1 : Situering Deinze - sectie B.
Terwilgenstraat

Bodemkundig gezien bevindt het perceel zich in een overwegend matig droge zandgrond (Zch). In het oosten bevindt zich een kleine zone met matig natte zandgrond (Zdh). Vlak voor het onderzoek was het perceel braakliggend land.

Figuur 2: Situering van het onderzochte terrein op een uittreksel van de topografische kaart

11.2. Voorgeschiedenis

Als intergemeentelijke dienst is de KLAD ondermeer verantwoordelijk voor het behoud en beheer van het archeologisch patrimonium. In de stedenbouwkundige vergunning had de KLAD dan ook enige bindende voorwaarden laten opleggen, waaronder 'voldoende tijd en middelen' voor het uitvoeren van een archeologisch onderzoek. Tevens had ze er reeds in het voorjaar schriftelijk op aangedrongen om het proefonderzoek zo spoedig mogelijk te laten uitvoeren. Helaas werd de dienst pas een week voor de geplande start van de wegenwerken verwittigd. Waarbij zo spoedig mogelijk gestart werd met een archeologische steekproef. De geplande werken waren namelijk van die aard dat ze het bodemarchief zouden vernietigen en dus ook de eventuele archeologische sporen. De KLAD had dan ook geen andere keus dan zo snel mogelijk archeologische terreinprospectie uit te voeren.

11.3. Tijds kader

De KLAD werd op 11 september 2006 op de hoogte gebracht van de geplande werkzaamheden. Er restte, om het zacht uit te drukken, weinig tijd om het archeologisch onderzoek uit te voeren. In eerste instantie werd op 13 september een proefsleuven campagne uitgevoerd met de kraan van de aannemer door intergemeentelijk archeoloog Johan Hoome van de KLAD. Een aantal proefsleuven bevatten archeologische sporen en dus was een uitbreiding van het opgravingsareaal noodzakelijk.

Na vruchtbare onderhandelingen met bouwheer Durabrik, werd besloten de aanleg van de wegwakker voor twee weken uit te stellen, teneinde archeologisch onderzoek van de sporen mogelijk te maken. Voor dit onderzoek werden tevens twee projectarcheologen aangesteld - Adelheid De Logi en Sigrid Klinkenborg - gedurende deze termijn. De bouwheer toonde zich eveneens bereid om nog voor één week te voorzien in de kosten van projectarcheoloog Sigrid Klinkenborg voor de initiële verwerking en rapportering van de resultaten, in samenwerking met intergemeentelijk archeoloog Johan Hoome van de KLAD die eveneens de projectleiding op zich nam. Op maandag 18 september, nadat alle administratieve verplichtingen afgerond waren, startten de twee tijdelijk aangestelde projectarcheologen met de opgraving, hierbij bijgestaan door de intergemeentelijke archeologen en enkele vrijwilligers. Het terreinwerk werd afgerond op vrijdag 29 september waarbij de percelen direct werden vrijgegeven. Met de verwerking van het opgravingarchief werd gestart op 2 oktober en dit liep door tot 30 oktober, de afleverdatum van dit rapport.

11.4. Financiële kader

De financiële lasten van het archeologisch onderzoek werden gedeeld door de bouwheer Durabrik en de KLAD. Wat betreft het proefonderzoek werden alle personeels - en onderzoekskosten gedekt door de KLAD, met uitzondering van de kraankosten, die voor rekening van de bouwheer waren.

In de tweede fase, het eigenlijke archeologisch onderzoek, stond de bouwheer in voor de kraankosten en voor de loonkosten van twee projectarcheologen voor twee weken en nog één archeoloog voor een bijkomende week verwerking. Alle overige kosten en uitgaven werden gedekt door de KLAD, die eveneens de projectleiding in handen had. Zo stond de KLAD ondermeer in voor de verdere personeels - en materiaalkosten, maar ook voor de verdere conservatie en eventuele restauratie van de vondsten en voor de administratieve kosten verbonden aan het project.

IIS. Archeologische voorkennis

De archeologische voorkennis van het gebied kunnen we als quasi onbestaande beschouwen. Ondanks verschillende werfcontroles in de gemeente Deinze door de KLAD sinds 2003, brachten die tot nu toe geen archeologische sporen of sites aan het licht.

De beschikbare schriftelijke of andere historische bronnen vermelden Petegem-aan-de-Leie voor het eerst in 1137, 1177 en 1187 en dit onder de naam Pethengem, een Germaans toponiem (**GOEMINNE & VANHEE 2000 : 9-11**). Petegem-aan-de-Leie is een officiële deelgemeente van Deinze sinds 1970, maar reeds in de 12de eeuw behoorde het gehucht grotendeels toe aan het markizaat Deinze. In de omgeving van de Terwilgenstraat ontstonden de oudste landbouwnederzettingen en waren er ook afspanningen en herbergen, waarvan de meeste tegenwoordig verdwenen zijn. In de databank van het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed (VIOE) wordt overigens melding gemaakt van een aantal hoeves en een herberg in de straten onmiddellijk grenzend aan de Terwilgenstraat en zelfs van een hoeve in de Terwilgenstraat zelf. Deze laatste is het voormalig "Goed Ter Wilgen", een oorspronkelijk omwalde hoeve die reeds in de 15de eeuw vermeld wordt als een belangrijke landbouwuitbating en die vandaag de dag, zij het onder gewijzigde vorm, nog steeds bestaat ([HTTP://PAOD.ERFGOED.NET](http://paod.erfgoed.net)).

Op de topografische kaart van het kadaster zien we de Ter Wilgen Hoeve afgebeeld staan. Op deze kaart is bovendien te zien dat de oostelijke begrenzing van het perceel tot voor kort gevormd werd door een landweg. Tegenwoordig is deze landweg verdwenen.

Dit wil echter niet zeggen dat de archeologische verwachtingen enkel betrekking hebben tot laatmiddeleeuwse en zelfs postmiddeleeuwse overblijfselen. Het perceel situeert zich namelijk in overwegend matig droge zandgrond. Deze gronden zijn voor de mens steeds aantrekkelijk geweest om zich te vestigen: het zijn goed bewerkbare gronden zonder overstromingsgevaar.

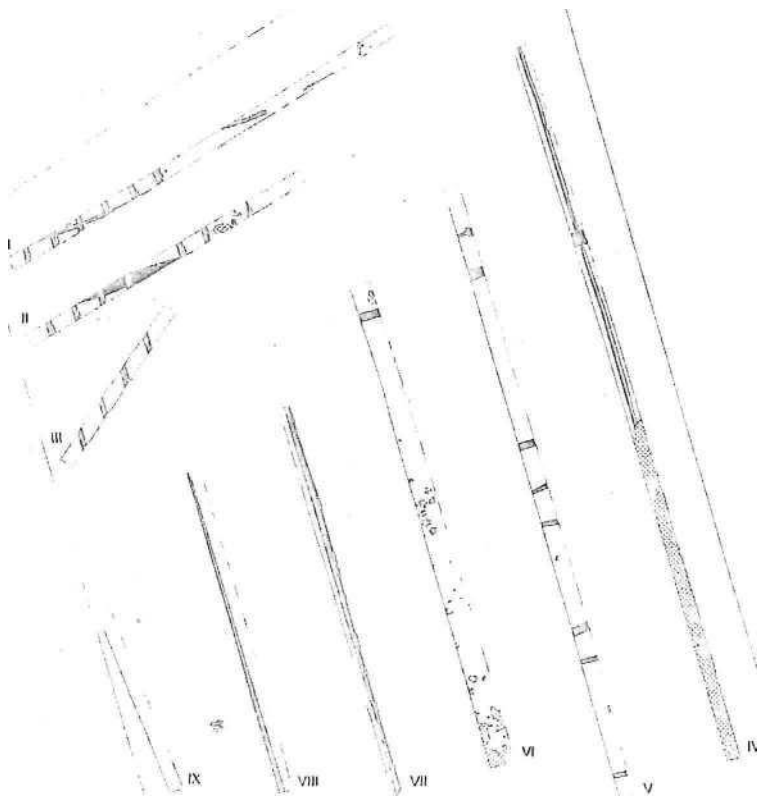
IV. Methodologie

Het is uiteraard niet de bedoeling in dit hoofdstuk archeologie als wetenschap te ontleden en haar specifieke methodes toe te lichten, daarover bestaan genoeg handboeken (o.a. **RENFREW & BAHN** 2000; **BOURGEOIS** 1999). Dit hoofdstuk heeft louter tot doel de gehanteerde methodologie tijdens het project weer te geven.

Het terrein in kwestie wordt verkaveld in een dertiental woningen, waarbij een nieuwe weg zal worden aangelegd. Zowel het aanleggen van de wegwijk als het funderen van de woningen veronderstellen een verregaande bodemingreep en bijgevolg de vernietiging van het bodemarchief. Vandaar dat het terrein voor de aanvang van de werken archeologisch onderzocht diende te worden. Dit onderzoek kan ingedeeld worden in twee fasen: een verkennende en een effectieve onderzoeksfase. De gehanteerde methodologie wordt

hieronder besproken \
per fase.

De eerste verkennende fase is het proefonderzoek, waarbij het terrein getoetst wordt op de aanwezigheid van mogelijke archeologische sporen. In dit geval werd het terrein afgespeurd door middel van lange zoeksleuven die door de kraan werden gegraven. De breedte van de sleuf is steeds gelijk aan de breedte van de kraanbak ($\pm 2\text{m}$). Omdat het terrein schuin doorsneden wordt door een fluxys-leiding, konden geen parallelle proefsleuven over de gehele lengte van het terrein getrokken worden. Nadat de positie van de gasleiding bepaald was, werden ten noorden van deze zone drie proefsleuven getrokken (2 parallel met de noordelijke perceelsgrens en 1 parallel

50 m
3

Figuur 3: Grondplan van het perceel met aanduiding van de proefsleuven

aan de fluxys-leiding). Deze proefsleuven werden van noord naar zuid I, II en III genoemd. Parallel met de oostelijke perceelsgrens werden vervolgens nog 6 proefsleuven getrokken, waarbij de meest oostelijke (IV) de langste is, de overige sleuven werden van oost naar west V, VI, VII, VIII en IX genoemd. De sporen in de proefsleuven werden vervolgens afgelijnd. Op deze wijze werd ruim 10% van het totale terrein opengelegd, waardoor een betrouwbaar beeld werd verkregen van wat er te verwachten viel.

Het eigenlijke archeologisch onderzoek vormt de tweede fase. Aangezien de voorziene tijdsduur van het onderzoek sowieso zeer beperkt was, werd er voor gekozen enkel de meest interessante zones open te leggen, waarbij de focus vooral gelegd werd op de sporen gelegen binnen de toekomstige wegkoffer. Uiteindelijk werden één groot vlak en twee kleine vlakken opengelegd en onderzocht. Het grote opgravingsvlak, van 50m bij 23m, werd aangelegd tussen sleuven VI en VII, met een kleine uitbreiding in oostelijke richting, en beslaat het gebied waar de wegkoffer voorzien was. Het gaat hier om vlak X. Een kleine zone tussen sleuven I en II werd eveneens opengelegd (11m bij 22m) en dit om een beter beeld te kunnen vormen van het grachtenverloop. Dit werd vlak XI genoemd. Tenslotte werd ook in het noordelijke deel van sleuf V een kleine uitbreiding gemaakt in oostelijke richting (9m bij 18m), eveneens om het grachtenverloop beter te kunnen volgen. Hiernaar wordt ven/vezen als vlak XII.

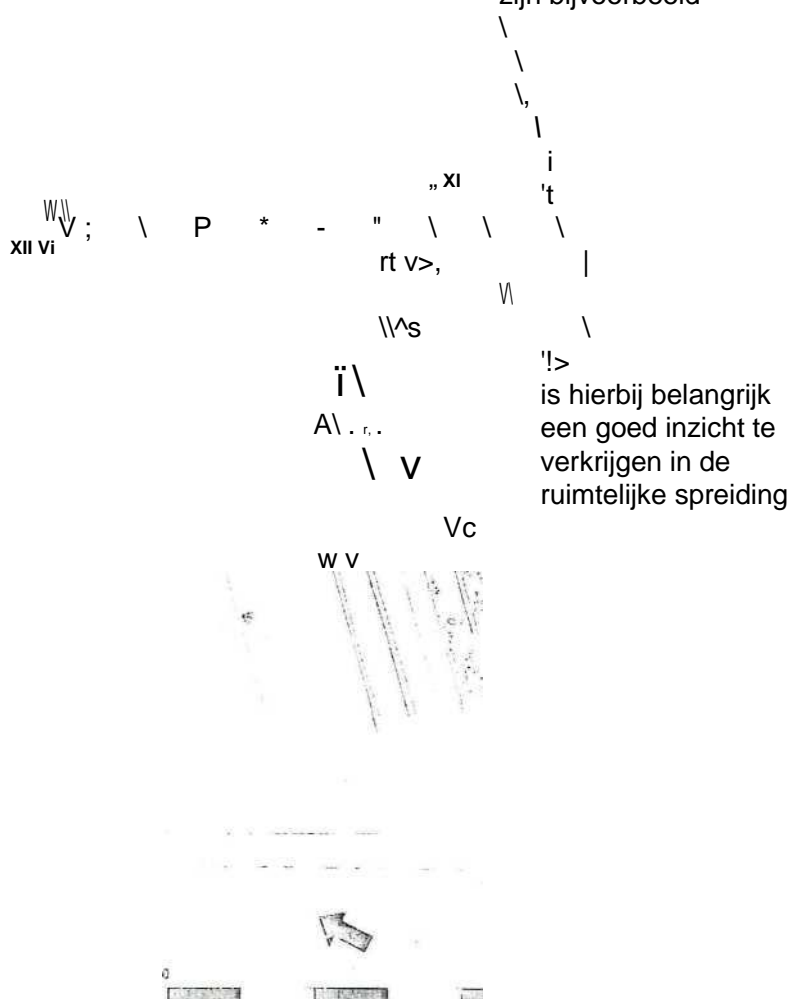
Externe factoren spelen natuurlijk bij elke opgraving een belangrijke rol. In dit geval waren de omstandigheden echter vrij gunstig. Op een tweetal regenachtige dagen na, was het weer steeds zeer zacht en droog, wat - gezien de tijd van het jaar - uitzonderlijk genoemd mag worden. De aanwezigheid van de fluxys-leiding op het terrein maakte het evenwel onmogelijk om het gehele terrein te onderzoeken.

De gevolgde methodologie op het terrein is de standaardvorm die vandaag de dag op veruit de meeste sites wordt gehanteerd. Na het afgraven van de vlakken met de kraan, werden ze met de schop opgeschaafd, waarna de sporen werden gefotografeerd en het grondplan werd ingetekend. Vervolgens werden op de sporen coupes uitgezet, die op hun beurt werden gefotografeerd en ingetekend. De schaarse vondsten werden in genummerde zakjes gestopt. Gedurende het hele project werden ook voldoende foto's gemaakt, gaande van overzichtsfoto's tot detailopnames en sfeerbeelden.

Op het terrein werden enkel grondsporen waargenomen. Dit zijn verkleuringen van de bodem op plaatsen waar de moederbodem ooit verstoord werd. Deze verkleuringen kunnen van dierlijke of plantaardige aard zijn, maar voor de archeologie zijn het de antropogene die van belang zijn.

De vondsten of archaeologicae zijn zeer beperkt in aantal, Het gaat voornamelijk om baksteenfragmenten en stukjes metaal. Verder werden enkele scherven van aardewerk en porselein, wat stukjes glas, twee pijpensteeltjes, silex en een enkele obus gevonden.

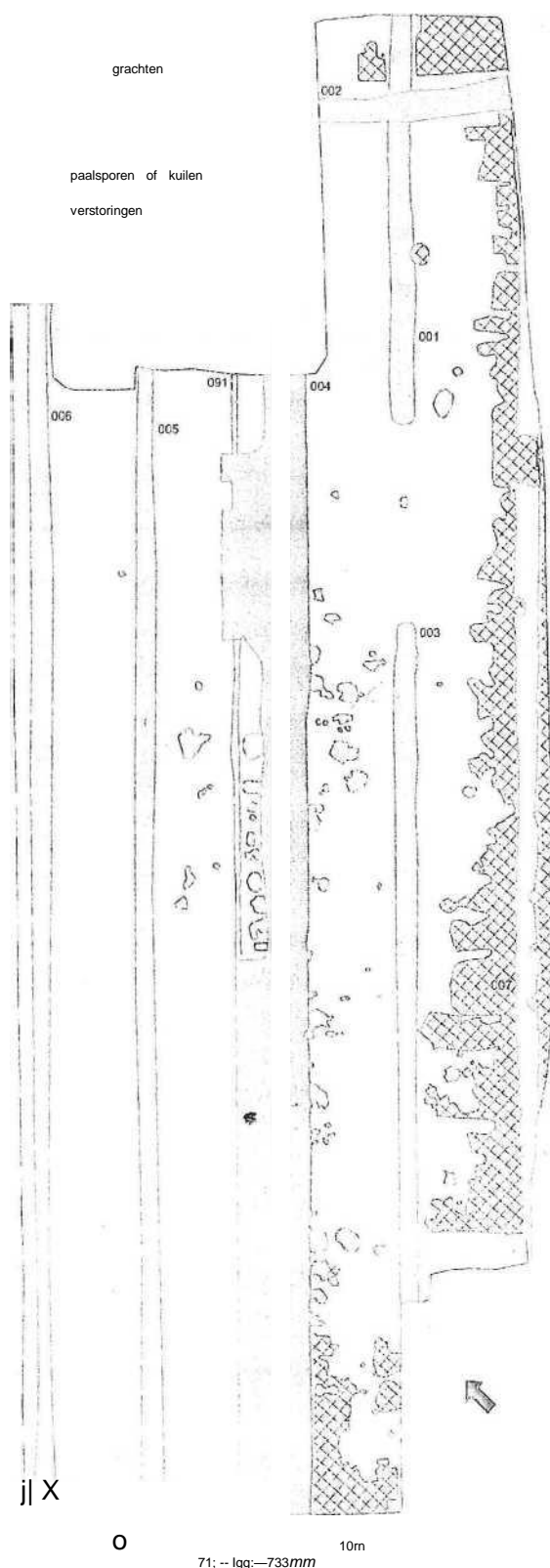

9

V. 2. Vlak X

Met dit vlak werden de belangrijkste sporencomplexen die bij de proefsleuven campagne aan het licht kwamen onderzocht. Het vlak meet ongeveer 50m bij 23m en werd aangelegd tussen sleuven VI en VII, met een kleine uitbreiding in oostelijke richting. In dit vlak werden verschillende soorten sporen aangetroffen.

sn 003 waren wellicht gelijktijdig in gebruik, waarbij de afstand tussen de twee grachten een doorgang vormde. Absolute zekerheid hieromtrent is er echter niet.

Gracht 001 wordt in het noorden van het vlak, op ongeveer 3m van de noordelijke sieufwand, oversneden door een gracht met een oost-west oriëntatie (DNZ-TW-06/X.002). Het betreft hier het verlengde van de gracht die in vlak XI werd aangetroffen (DNZ-TW-06/XI.201). Van deze gracht weten we dus met zekerheid dat hij jonger is dan gracht 001.

Centraal in het vlak, over de gehele noord-zuid as, werd een 3 tot 4m brede gracht aangetroffen met een donkerbruingrijze, homogene vulling. Deze gracht is wellicht het meest recente spoor. Bij het couperen van de gracht bleek dat deze in de noordelijke helft op veel plaatsen vrij ondiep bewaard was en dat hieronder nog andere sporen aanwezig waren. Bij het verdiepen kwamen naast een greppeltje nog verschillende andere sporen aan het licht. De andere sporen worden verder besproken. Het greppeltje (DNZ-TW-06/X.091) is niet overal zichtbaar. Vanaf de noordelijke sieufwand en in zuidelijke richting loopt het over een afstand van ongeveer 3,5m. Dan is gracht 004 opnieuw breder bewaard en is het greppeltje niet meer zichtbaar. Het is mogelijk dat gracht 004 op sommige plaatsen wat dieper aangelegd was, waardoor de onderliggende sporen vooralsnog verdwenen zijn. Dit kan echter evengoed te wijten zijn aan de onregelmatige diepte van het afgegraven vlak. Na ongeveer 8m versmalt de gracht opnieuw en kan het greppeltje opnieuw gevolgd worden. Na ongeveer 14m verbreedt de gracht weer en is het greppeltje niet meer zichtbaar. Nog zuidelijker werd het niet meer waargenomen. Het greppeltje is ongeveer 30cm breed en tot 10cm diep bewaard. De vulling is donkerbruin tot bruingrijs. Wat betreft de interpretatie van dit greppeltje moet rekening gehouden worden met de mogelijkheid dat het gewoon een onderdeel is van het systeem van gracht 004. Wegens de ondiepe bewaring van de sporen kan hierover geen uitsluitsel bekomen worden.

Slechts 5 grachten brachten vondsten aan het licht (DNZ-TW-06/X.001; DNZ-TW-06/X.002; DNZ-TW-06/X.004; DNZ-TW-06/X.007 & DNZ-TW-06/X.008). Uit gracht 001 kwamen een paar sterk gecorrodeerde stukjes metaal en een silex afslag. Gracht 007 leverde een baksteenfragment op en gracht 008 enkel wat sterk gecorrodeerd metaal. De vondsten zijn van die aard, dat er geen verdere informatie kan uit afgeleid worden. Gracht 002 leverde naast een niet nader te determineren botfragment, een baksteenfragment en een scherf in groen glas een drietal aardewerkscherven op (DNZ-TW-06/X.002.001; DNZ-TW-Q6/X.002.002 & DNZ-TW-06/X.002.003). Deze scherven zijn wellicht afkomstig van hetzelfde object, en ze zijn dan ook alledrie rood gebakken, met kwarts verschraald en hebben loodglazuur aan beide zijden. De scherven zijn helaas te klein om de oorspronkelijke vorm van het aardewerk te reconstrueren. Dergelijk aardewerk komt voor vanaf de late middeleeuwen tot heden en het is dus onmogelijk om aan de hand hiervan de gracht nauwkeurig te dateren. Gracht 004 bracht in vergelijking met de andere grachten vrij veel materiaal aan het licht. De meerderheid van het materiaal laat geen verdere datering toe. Het gaat hierbij om baksteenfragmenten van verschillende aard, sterk gecorrodeerde metalen fragmenten en glasscherven in groen en wit glas. Eén baksteenfragment dient toch even vermeld te worden (DNZ-TW-06/X.004.007). Het gaat hier om een zwart gebakken en licht verbrand stuk baksteen. Dit soort bakstenen is zeer hittebestendig en werd/wordt om deze reden meestal aangewend bij grote hittebronnen zoals bv. een haard. Daarnaast werden in gracht 004 een aantal vondsten gedaan die wat meer informatie verschaffen. Zo werd er een bodemscherf

aangetroffen met een

rode bakking en ^
kwartsverschraling
(DNZ-TW-
06/X.004.009). Aan
de binnenzijde is de
scherf bedekt met

DNZWC6'X"

Figuur 6 Bodemscherf uit gracht. 004

sen laag loodgtazuur waaraan, door toevoeging van koperoxide, een groene kleur is gegeven. Aan de verbrande buitenzijde van de scherf is te zien dat het hier gaat om gebruiksaardewerk dat wellicht dienst deed bij het koken of toch alleszins boven een vuur gehouden is. Dergelijk gebruiksaardewerk komt echter voor vanaf het eind van de 16de eeuw tot nu en laat dus geen precieze datering toe.

In gracht 004 werden tevens twee scherven in wit porselein aangetroffen. Deze scherven zijn egaal wit van kleur, zonder verdere versiering en met een dikte van 3mm. Porselein komt voor in onze streken vanaf het einde van de 16de eeuw en is nu nog steeds in gebruik. Oorspronkelijk werd porselein beschouwd als luxewaar, maar in de 18de eeuw werd het productieproces geïndustrialiseerd en werd porselein een massaproduct (**BARTELS** 1999 : 199-200). Hier gaat het wellicht om industrieel vervaardigd porselein en stamt het dus ten vroegste uit de 18de eeuw. Het ontbreken van enige versiering op de scherven maakt een meer precieze datering ónmogelijk.

Figuur 7: Scherf in porselein uit gracht 004 (DNZ-TW-06.X.004.012)

Een andere interessante vondst uit gracht 004 is een fragment van een wit keramisch pijpsnesteeltje van ongeveer 2cm (DNZ-TW-06/X.Q04.Q1Q). Het vervaardigen van tabakspijpen uit klei is een techniek die in het begin van de 17de eeuw door de Engelsen werd geïntroduceerd in Holland. Vandaar kwam het ook bij ons in gebruik. Tegen het einde van de 17de eeuw was het roken van tabak met een kleipijp gebruikelijk in alle lagen van de bevolking. De kleipijpen, vervaardigd uit witbakkende klei, hebben een zeer geringe levensduur en werden dan ook steeds aangepast aan de heersende modes. Mettertijd is er duidelijk een evolutie merkbaar in de vormgeving van de pijpen. Dit alles maakt dat deze kleipijpen beschouwd worden als een uitstekend dateringmiddel (**BARTELS** 1999 : 311-313;

LALEMAN ET AL. 1985 : 39-41). Het pijpfragment uit gracht 004 laat echter enkel toe de diameter van de pijpensteel te bepalen, in dit geval 6mm. Men is het er over eens dat de diameter

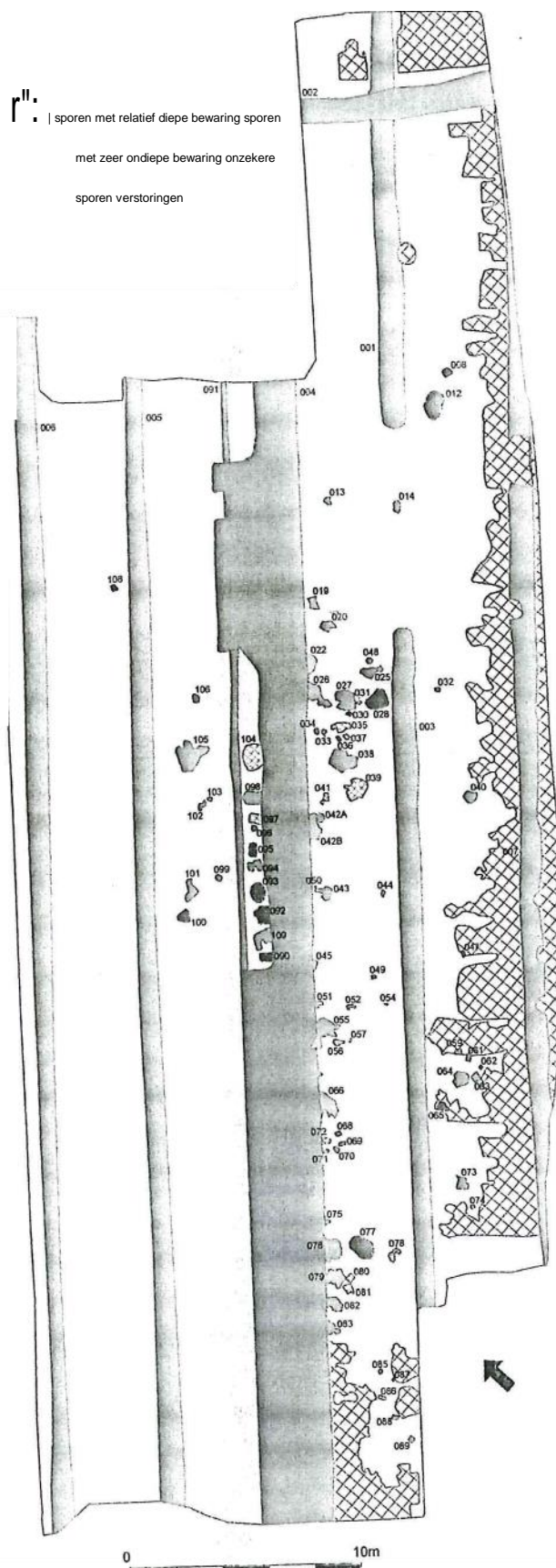
mettertijd verkleint, maar voor een precieze datering van de pijp is meer informatie vereist. Vooral de pijpenkop is belangrijk en

Figuur 8 Pijpensteel uit deze werd helaas niet teruggevonden. Over het pijpsnesteeltje gracht 004 (DNZ-TW-gracht 004 kunnen we dus niet meer zeggen dan dat het ten 06X004.010) vroegste uit het einde van de 17de eeuw stamt.

In het greppeltje (DNZ-TW-06/X.091), dat mogelijk ouder is dan gracht 004, werd slechts één baksteenfragment aangetroffen dat bovendien ontoereikend is om verdere informatie uit af te leiden.

Naast grachten werden ook andere sporen aangetroffen. Bij het opschaven van het vlak werden tussen de talrijke verstoringen een aantal sporen afgeijnd die wellicht paalsporen of kuilen zijn. Daarnaast werden ook een aantal verkleuringen afgeijnd, waarvan het niet duidelijk was of het sporen of verstoringen waren. Couperen moest duidelijkheid verschaffen, maar blijkbaar was de meerderheid van de afgeijnde sporen te ondiep bewaard om hun aard te bepalen. Slechts een twaalfstal sporen bleken relatief diep bewaard te zijn (DNZ-TW- OS/X.008; DNZ-TW-06/X.012; DNZ-TW-06/X.028; DNZ-TW-06/X.030; DNZ-TW-06/X.065; DNZ-TW-06/X.077; DNZ-TW-06/X.090; DNZ-TW-06/X.092; DNZ-TW-06/X.093; DNZ-TW- 06/X.095; DNZ-TW-06/X. 100 & DNZ-TW-06/X.108). Van zestien mogelijke sporen was zelfs na hst couperen nog niet duidelijk of het om sporen of verstoringen ging (DNZ-TW-06/X.031; ONZ-TW-06/X.035; DNZ-TW-06/X.036; DNZ-TW-06/X.037; DNZ-TW-06/X.039; DNZ-TW- 06/X.041; DNZ-TW-06/X.Q44; DNZ-TW-06/X.047; DNZ-TW-06/X.056; DNZ-TW-06/X.059; DNZ TVV-06/X.078; DNZ-TW-06/X.080; DNZ-TW-06/X.081; DNZ-TW-06/X.086; DNZ-TW- 06/X.097 & DNZ-TW-06/X. 104)

Figuur 9: Grondplan vlak X met weergave van de bewaring in gradaties

Een aantal sporen werden verspreid over het vlak aangetroffen en kunnen niet meteen met elkaar in verband gebracht worden.

In het noordelijk deel van het vlak, ten oosten van het uiteinde van gracht 001 (DNZ-TW-06/X.001) zijn twee sporen te onderscheiden (DNZ-TW-06/X.008 & DNZ-TW-06/X.012). Beide sporen, vermoedelijk kuilen, zijn relatief diep bewaard gebleven en brachten sterk gecorrodeerde metalen objecten op, waarvan de aard niet te achterhalen valt. Spoor 008 is wel aanzienlijk kleiner (ongeveer 40cm lang) dan spoor 012 (ongeveer 120cm lang).

In de opening tussen de uiteinden van grachten 001 (DNZ-TW-06/X.001) en 003 (DNZ-TW-06/X.003) werd een klem rechthoekig spoor aangetroffen (DNZ-TW-06/X.014). Het spoor bevindt zich op ongeveer 3m afstand van het uiteinde van gracht 001 en op 5m van het uiteinde van gracht 003. Het is zeer ondiep bewaard, waardoor verder mets kan gezegd worden over de aard van het spoor. Ongeveer 2,5m ten westen van spoor 014, op 1m van gracht 004, bevindt zich nog een zeer ondiep bewaard spoor (DNZ-TW-06/X.013).

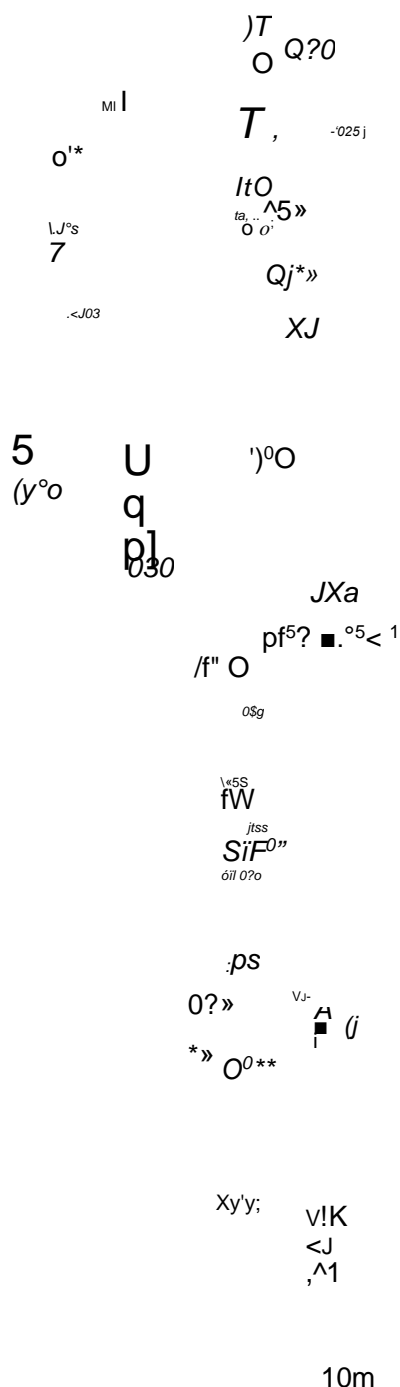
In de zone tussen grachten 003 en 007 werden in totaal 11 sporen afgelijnd (DNZ-TW-06/X.032; DNZ-TW-06/X.040; DNZ-TW-06/X.047; DNZ-TW-06/X.059; DNZ-TW-06/X.061; DNZ-TW-06/X.062; DNZ-TW-06/X.063; DNZ-TW-06/X.064; ; DNZ-TW-06/X.065; DNZ-TW-06/X.073 & DNZ-TW-06/X.074). Deze sporen bevinden zich langs of in de verstoorde zone rond gracht 007 en zijn meestal zeer ondiep bewaard. Geen enkel spoor leverde materiaal op. Een zestal sporen lijken zich te bevinden in een kleine concentratie bij elkaar (DNZ-TW-06/X.059; DNZ-TW-06/X.061; DNZ-TW-06/X.062; DNZ-TW-06/X.063; DNZ-TW-06/X.064 & DNZ-TW-06/X.065), maar door de ondiepe bewaring en de omgevende verstoringen kunnen zij niet met elkaar in verband gebracht worden.

In het westelijk deel van het vlak, ten westen van gracht 005, werd slechts 1 spoor opgemerkt. Het betreft spoor 108 (DNZ-TW-06/X. 108). Dit is een klem,

rechthoekig spoor dat relatief diep bewaard is gebleven. Bij het couperen kwam onderaan in het spoor vrij veel metaal tevoorschijn, maar eens te meer is dit zo sterk gecorrodeerd dat er geen verdere informatie kan uit afgeleid worden.

Naast ogenschijnlijk willekeurig verspreide sporen, vertoont het grondplan ook een sporenconcentratie. Deze concentratie is te situeren tussen grachten 005 en 003 (DNZ-TW-06/X.005 en DNZ-TW-06/X.003). In het midden van het vlak zijn sporen zichtbaar langs

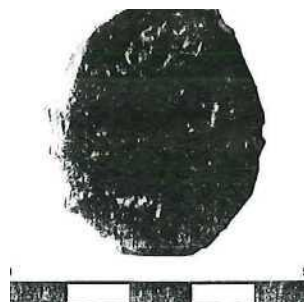
beide zijden van gracht 004 (DNZ-TW-06/X.004) en van het greppeltje (DNZ-TW-06/X.091). Meer zuidelijk zijn er enkel nog sporen aangetroffen langs de oostelijke zijde van gracht 004. Dit duidt er niet noodzakelijk op dat er aan de westelijke zijde van de gracht geen sporen geweest zijn. Verstoringen maakten het onmogelijk om eventuele sporen te onderscheiden. Bij het couperen van de sporen die onmiddellijk tegen gracht 004 liggen (DNZ-TW-06/X.022; DNZ-TW-06/X.026; DNZ-TW-06/X.042B; DNZ-TW-06/X.045; DNZ-TW-06/X.051; DNZ-TW-06/X.055; DNZ-TW-06/X.066; DNZ-TW-06/X.072; DNZ-TW-06/X.075; DNZ-TW-06/X.076; DNZ-TW-06/X.079; DNZ-TW-06/X.082; DNZ-TW-06/X.083; DNZ-TW-06/X.090; DNZ-TW-06/X.092; DNZ-TW-06/X.094; DNZ-TW-06/X.097; DNZ-TW-06/X.098; DNZ-TW-06/X.104 & DNZ-TW-06/X.109), werd duidelijk dat de gracht de sporen doorsnijdt waardoor deze deels verdwenen zijn. Hieruit blijkt dat de gracht jonger is dan de sporen. Het is bijgevolg vrij aannemelijk dat er met het aanleggen van de gracht sporen volledig verdwenen zijn. Bij de sporenrij ten westen van gracht 004 (DNZ-TW-06/X.090; DNZ-TW-06/X.092; DNZ-TW-06/X.093; DNZ-TW-06/X.094; DNZ-TW-06/X.095; DNZ-TW-06/X.096; DNZ-TW-06/X.097; DNZ-TW-06/X.098; DNZ-TW-06/X.104 & DNZ-TW-06/X.109) worden eveneens een zestal sporen doorsneden door de gracht. Het greppeltje onmiddellijk ten westen van deze sporen raakt of doorsnijdt daarentegen geen van de sporen. Doordat gracht 004 dwars door de sporenconcentratie loopt, de meeste sporen zeer ondiep bewaard zijn en een aantal zones zeer sterk verstoord zijn, kunnen binnen de sporenconcentratie geen verdere verbanden gelegd worden die de betekenis van de sporen zouden kunnen verduidelijken.

Slechts 8 sporen leverden vondsten op. Drie sporen bevatten metalen resten (DNZ-TW-06/X.008; DNZ-TW-06/X.012 & DNZ-TW-06/X.108), maar deze zijn zo gecorrodeerd dat

Figuur 10. Detail van het grondplan met weergave van de sporenconcentratie

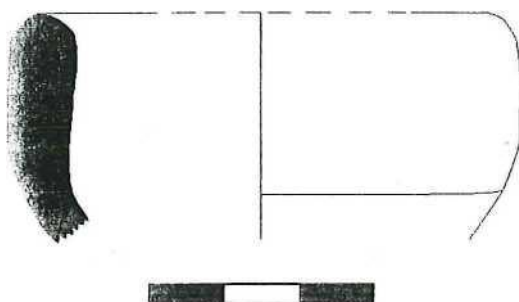

hun oorspronkelijke vorm onmogelijk te bepalen is, en de fragmenten niet dateerbaar blijken te zijn. Twee sporen bevatten elk een baksteenfragment (DNZ-TW-06/X.092 & DNZ-TW-Q6/X.094). Verder leverde één spoor (DNZ-TW-06/X.105) een silex schrabber op die zwaar verbrand is. We spreken van een schrabber, omdat minstens één zesde van de afslagboord is geretoucheerd. Een verdere klassering in de morfologische typologie van silex werktuigen is voor deze schrabber echter niet mogelijk. Daarvoor is deze te zwaar beschadigd. Wanneer vuurstenen artefacten langdurig aan verhitting blootgesteld worden, ondergaan ze verschillende veranderingen, afhankelijk van de duur en de intensiteit van de verhitting. In een eerste fase van verhitting ontstaan kleine barstjes in de vuursteen (craquelieren). In een tweede fase ontstaan kratervormige beschadigingen (potlidding) en in een laatste fase treedt een grondige kleurverandering op en een totale fragmentatie. De schrabber uit spoor 105 bevat duidelijk grote en kleine potlids en moet dus in vrij hoge mate aan een hittebron zijn blootgesteld. Daar werktuigen in silex in bijna de gehele menselijke geschiedenis voorkomen, laat dit artefact geen precieze datering toe.

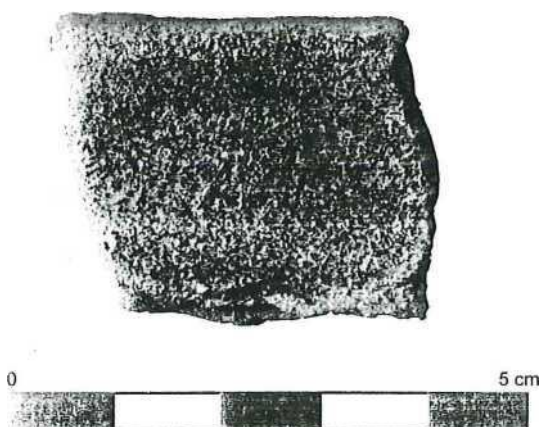
Figuur 11 : Verbrande silex schrabber (DNZ-TW-06/X.105.001)

DNZ-TW-06/X.095.001

Figuur 12 : Tekening randscherf uit spoor 095

Eén spoor, tenslotte, bracht een kleine, maar veelzeggende vondst aan het licht: spoor 095 (DNZ-TW-06/X.095). Het betreft een randscherfje dat hard gebakken is, met kwartsverschralling en een beigig grijze kleur (DNZ-TW-06/X.095.001). Hoewel het sterk aangetast is, kan het vermoedelijk gedateerd worden in de 14de -15de eeuw in de late Middeleeuwen. Waarschijnlijk sluiten de omliggende sporen, met uitzondering van gracht 004, aan bij deze datering.

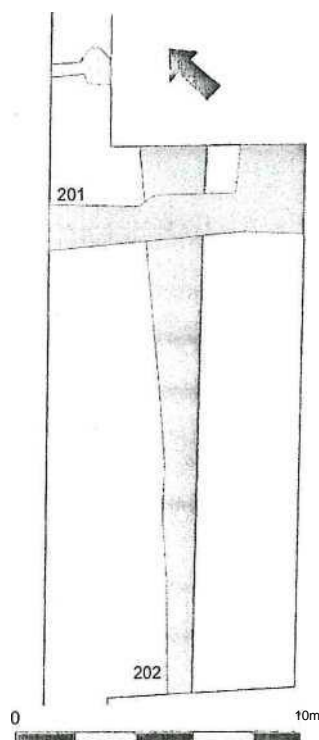
Figuur 13 : Foto randscherf uit spoor 095

Naast grachten en mogelijke kuilen of paalsporen, vertoonde het vlak zeer veel verstoringen. De gracht tegen de oostelijke sleufwand (DNZ-TW-06/X.007) is volledig omgeven door een verstoorde zone en deze staan mogelijk met elkaar in verband. Daarnaast vertoont vooral de zuidelijke helft van het vlak zeer veel verstoringen. Dit is het meest frappant langs de randen van de centrale en wellicht meest recente gracht (DNZ-TW-06/X.004). Hierdoor werd het identificeren van de sporen niet eenvoudig en zijn vermoedelijk reeds sporen verloren gegaan.

V.III. Vlak XI

Figuur 14 : Grondplan vlak XI

Dit vlak werd uitgegraven als een uitbreiding in oostelijke richting van de noordelijke helft van proefsleuf V en werd als eerste onderzocht. Het vlak meet ongeveer 18m bij 9m en er werden twee elkaar snijdende grachten aangetroffen (DNZ-TW-06/XI.201 & DNZ-TW-06/XI.202). De oriëntatie van gracht 201 is oost-west en hij is ongeveer 1,5m breed. Het oostelijk deel van de gracht is langs de noordzijde sterk verstoord, waardoor de gracht niet meer zo duidelijk te onderscheiden is. Op het grondplan is duidelijk te zien dat deze gracht precies in het verlengde ligt van de oost-west georiënteerde grachten aangetroffen in proefsleuf IV en in vlak X (DNZ-TW-06/X.002). Het gaat hier wellicht steeds om dezelfde gracht. De vulling van de gracht is donkergrijsbruin tot zwartgrijs en er is een duidelijke gelaagdheid, inclusief versmeten moederbodem. De gracht is ongeveer 55cm diep bewaard en oversnijdt gracht 202 die een noord-zuid oriëntering bezit. Dit wijst erop dat deze laatste ouder is dan gracht 201. De vulling van gracht 202 is overwegend bruingrijs tot donkergrijs, met hier en daar verstoringen. De gracht is tot 45cm diep bewaard en de breedte varieert tussen 1m en 2m. De noordoostelijke hoek van het vlak vertoonde een grote verstoring van ongeveer 2,5m bij 3m, die mogelijk gracht 201 oversnijdt. Het blijft onduidelijk of deze verstoring deel uitmaakte van de gracht of niet.

Op die plaats is het in ieder geval onmogelijk de begrenzing van de gracht precies te bepalen. De rest van het vlak was ook verstoord, maar deze verstoringen waren vrij ondiep, wat minder problemen gaf voor het aflijnen van de sporen.

Het materiaal van dit vlak is integraal afkomstig uit gracht 201, die jonger is dan gracht 202. De voornaamste vondsten zijn een wit keramisch pijpensteelse van ongeveer 4cm (DNZ-TW-06/XI.201.001), een wit porseleinen randscherfje (DNZ-TW-06/XI.201.002) en een rood aardewerkfragment (DNZ-TW-06/XI.201.003).

Net als bij het pijpensteeltje uit gracht 004 (DNZ-TW-06/X.004.010), kunnen we uit dit fragment niets meef afleiden dan dat dit ten vroegste uit de 17de eeuw stamt.

Het randscherfje in porselein is egaal wit van kleur, zonder verdere versiering en met een dikte van 4mm. Net als bij de scherven uit gracht 004 gaat het hier wellicht om industrieel vervaardigd porselein en stamt de scherf ten vroegste uit de 18de eeuw. Het ontbreken van enige versiering op de scherf maakt een preciezere datering onmogelijk.

Uit de datering van zowel het pijpensteeltje als het randscherfje van industriële porselein kan worden geconcludeerd dat gracht 201 ten vroegste uit de 18de eeuw stamt. Het is evengoed mogelijk dat de gracht nog recenter is. Gracht 202 is, zoals eerder vermeld, sowieso ouder dan gracht 201, maar een preciezere datering kan niet bekomen worden.

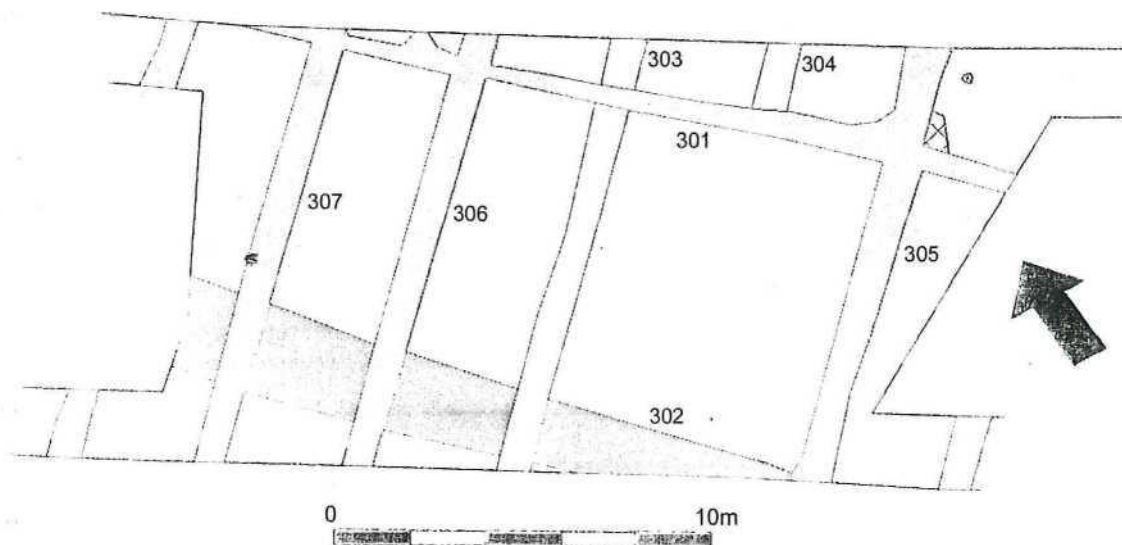
Bij het afgraven met de kraan werd in de noordoostelijke hoek van het vlak het onderste deel van een kleine obus aangetroffen (DNZ-TW-06/XI.201.005). Deze bevond zich in een grote verstoring aan de rand van gracht 201. Het is ongetwijfeld een restant van de bombardementen op het gebied tijdens één van beide wereldoorlogen.

Figuur 15: Foto van de obus gevonden bij het afgraven van vlak XI

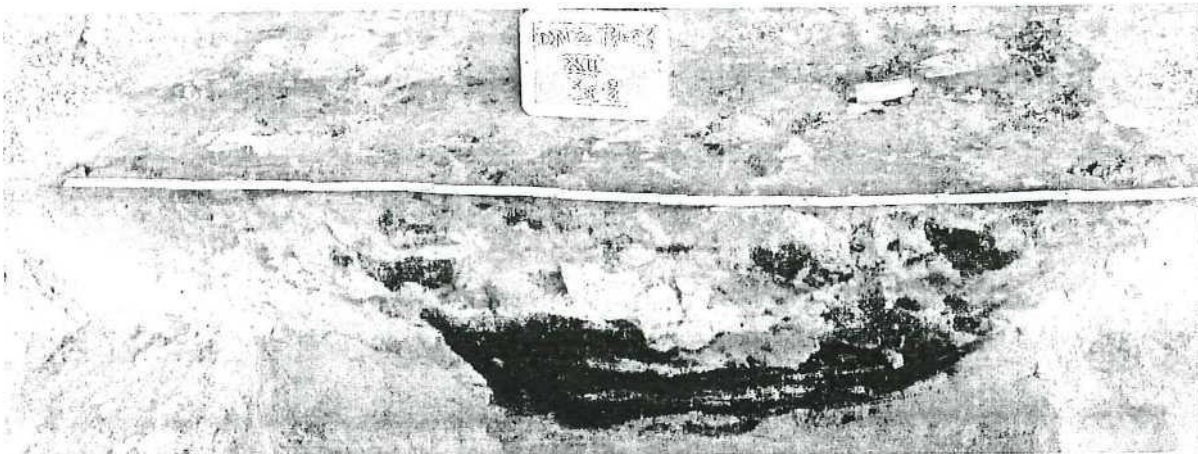
V.iV. Vlak XII

Dit vlak werd onderzocht op de laatste dag van de opgravingcampagne. Reeds bij het aanleggen van de proefsleuven was duidelijk dat in de noordwestelijke hoek van het perceel 9 parallelle grachten liggen, relatief dicht bij elkaar. In proefsleuven I en II is ook telkens te zien dat deze grachten aansluiten op dwars lopende grachten. De positie van deze grachten ten opzichte van elkaar doet vermoeden dat deze deel uitmaken van eenzelfde complex. Om dit na te gaan werd besloten deze zone eveneens nader te onderzoeken. Met de kraan werd de grond tussen proefsleuven I en II afgegraven over een lengte van ongeveer 22m. Hierdoor ontstond een vlak van ongeveer 11m bij 22m. In dit vlak werden vier parallelle grachten met een noord-zuid oriëntering (DNZ-TW-06/XII.305; DNZ-TW-06/XII.303; DNZ-TW-06/XII.306 & DNZ-TW-06/XII.307) aangetroffen, die dwars gekruist worden door twee parallelle grachten met een oost-west oriëntering (DNZ-TW-06/XII.302 & DNZ-TW-06/XI 1.301). In het noordelijke deel van het vlak vertrekt er ook nog een gracht in noordelijke richting vanaf gracht 301, en deze loopt parallel met de vier parallelle grachten (DNZ-TW-06/XII.304). De grachten die georiënteerd zijn in de noord-zuid richting liggen relatief dicht bij elkaar. De afstand tussen grachten 307, 306 en 303 bedraagt telkens ongeveer 3m. De afstand tussen grachten 303 en 304 enerzijds en 304 en 305 anderzijds, bedraagt eveneens ongeveer 3m.

Figuur 16; Grondplan vlak XII

Figuur 17: Weergave van de vulling van gracht 302

Om de onderlinge relaties tussen de grachten na te gaan, werden deze op de meest relevante plaatsen gecoupeerd. Hieruit bleek dat niet alle grachten gelijktijdig bestaan hebben. De drie parallelle grachten 305, 306 en 307 sluiten aan op de dwarse gracht 301 en mogen we dus als gelijktijdig beschouwen. Hierbij is het opvallend dat gracht 301 zeer ondiep bewaard is. Grachten 303 en 304 worden oversneden door gracht 301 en moeten dus vroeger aangelegd zijn. De vullingen van deze grachten vertonen echter zeer veel gelijkenissen. Het gaat telkens om een lichtgrijze tot grijze, homogene vulling (figuur 18). Wellicht zijn grachten 303 en 304 niet veel vroeger ontstaan dan het grachtencomplex 301- 305-306-307 en maken ze wel deel uit van het geheel. Dit zou de overeenkomsten wat betreft de vulling kunnen verklaren.

Eén gracht onderscheidt zich van alle andere grachten. Het betreft gracht 302. Deze wordt gekenmerkt door een zeer donkere, blauwzwarte vulling met verstoringen en versmeten moederbodem (figuur 17). Hij wordt oversneden door alle andere grachten en is dus zonder twijfel ouder dan deze grachten. Ook de oriëntering is iets anders dan gracht 301.

Net als de andere vlakken bevatte vlak XII opvallend weinig materiaal. Slechts twee grachten leverden vondsten op. Gracht 303 bracht bij het couperen een paar baksteenfragmenten en een niet nader gedefinieerd, wit steentje aan het licht. In gracht 307 werd bovenaan in de vulling een scherfje gevonden in witte faience en met een onduidelijke, blauwe versiering aan één zijde. Dit is aardewerk met een laagje tinglazuur en een blauwe versiering die bekomen wordt door

het gebruik van kobalt
(LALEMAN ET AL., 1985:
 34-36). Dit soort
 aardewerk komt voor
 vanaf de late
 middeleeuwen tot de
 inoderne tijden en laat
 dus geen precieze
 datering toe. Op basis
 hiervan kan enkel
 sconcludeerd worden
 dat het
 grachtencomplex 301-
 305-306-307 fen
 vroegste in de 15de
 eeuw ontstaan is

Figuur 18: Weergave van de vulling van gracht 305

VI. Synthese en conclusie

Tussen 13 en 29 september 2006 was de Kale-Leie Archeologische Dienst werkzaam op een nieuwe verkaveling langs de Terwilgenstraat te Petegem-aan-de-Leie (gemeente Deinze). In eerste instantie werd een proefsleuven campagne uitgevoerd. Toen bleek dat het perceel inderdaad archeologische sporen bevatte, toonde de bouwheer Durabrik zich bereid de KLAD te versterken met twee projectarcheologen voor twee weken terreinwerk. Daarnaast werd er nog voor één week voorzien in de kosten van een projectarcheoloog voor de initiële verwerking en rapportering van de resultaten, volledig in samenwerking met de KLAD.

Het archeologisch onderzoek werd toegespitst op drie zones in het perceel, ondermeer omwille van de tijdsdruk en de aanwezigheid van een fluxys-leiding dwars door het terrein. Omdat over het gehele opgravingsterrein zeer weinig vondsten werden gedaan, kan maar in beperkte mate een datering van de sporen bekomen worden. Algemeen kan worden gesteld dat het hier gaat om sporen uit de laatmiddeleeuwse tot subrecente periode.

Twee kleine vlakken, XI en XII vertoonden grachten die ofwel in oost-west ofwel in noord- zuid richting georiënteerd zijn. In vlak XI wordt gracht 202 doorsneden door gracht 201. Op basis van twee vondsten, een randscherfje en een pijpensteeltje, kan de jongste gracht, 201, ten vroegste in de 17de-18de eeuw geplaatst worden. In vlak XII vormen grachten 301, 305, 306 en 307 duidelijk een geheel. Op basis van één enkele vondst, een scherfje, kan dit grachtencomplex ten vroegste in de 15de eeuw gedateerd worden. Voor de overige grachten in het vlak kan enkel een relatieve datering bekomen worden. Het voornaamste opgravingvlak, vlak X, vertoonde eveneens een zevental grachten. Enkel de meest recente gracht, 004, kon gedateerd worden. Deze gracht stamt ten vroegste uit eind 17de - begin 18de eeuw. Naast grachten werden in vlak X ook andere sporen aangetroffen. Het betreft mogelijke paalsporen of kuilen. Centraal in het vlak, langs en onder gracht 004, kan een sporenconcentratie onderscheiden worden. De sporen hebben wellicht gelijktijdig bestaan, maar duidelijke verbanden kunnen er niet gelegd worden. Eén spoor, 095, bracht een interessant doch klein scherfje aan het licht, dat kan gedateerd worden in de 14de-15de eeuw.

Ondanks de beperkte wetenschappelijke impact van de resultaten, en daarom ook de beperkte omvang van het project in tijd en ruimte, kan toch gesteld worden dat dit zeker een nuttig en noodzakelijk onderzoek was, teneinde een zicht te krijgen op een voorheen quasi volledig ongekend gebied - Deinze ten oosten van de Leie.

VII. Bibliografie

BARTELS, M. (red.), 1999. *Steden in Schen/en 1. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250-1900)*, Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek, Amersfoort.

BOURGEOIS, J., 1999. Een inleiding in de archeologie. In: ART, J. (red.), 1999. *Hoe schrijf ik de geschiedenis van mijn gemeente? Deel IV. Archeologie*, Gent, pp. 87-193.

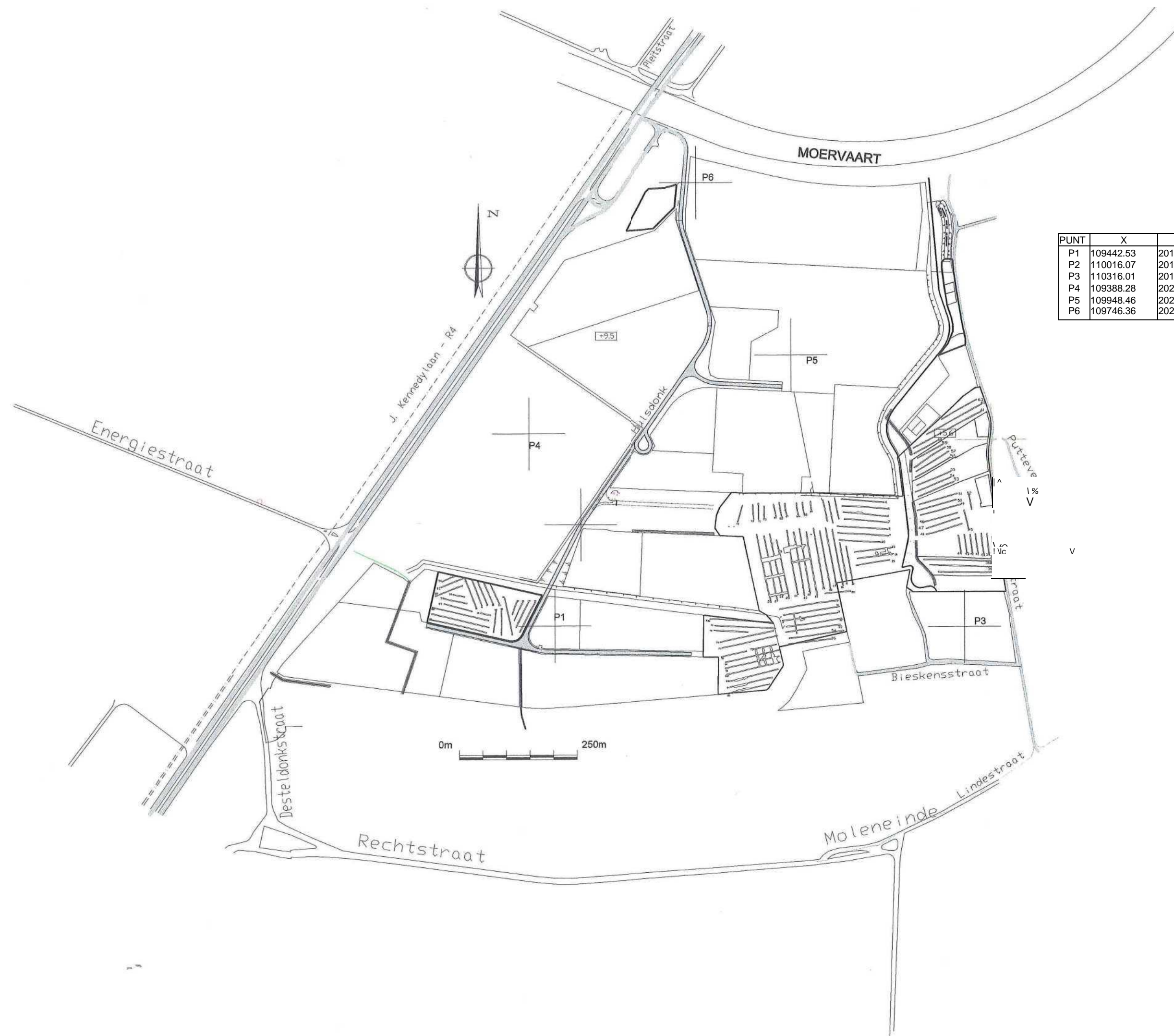
GOEMINNE, L. & VANHEE, T., 2000. *Toponymie van Petegem-aan-de-Leie. Oude en nieuwe plaatsnamen*, Kring voor Geschiedenis en Kunst, Deinze.

LALEMAN, M.C., RAVESCHOT, P. & VAN DE WALLE, R., 1985. *De Sint-Pietersabdij te Gent. Het rijke leven van zieke monniken. Twee afvalputten uit de infirmerie 1600-1780*, Dienst Monumentenzorg en stadsarcheologie, Gent.

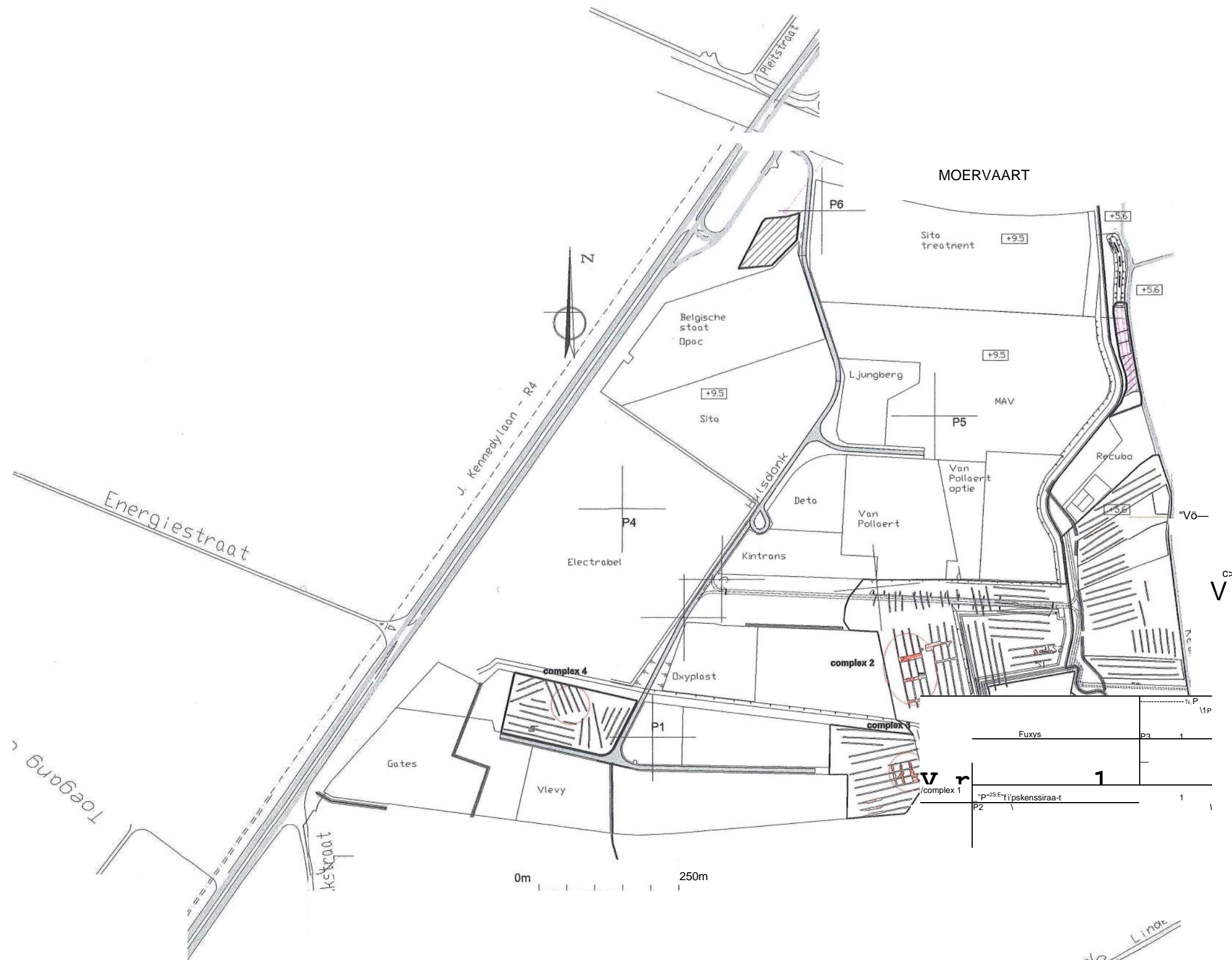
RENFREW, C. & BAHN, P., 2000. *Archaeology. Theories, Methods and Practise*, London.

S.N., s.d. <http://paola.erfgoed.net/sdx/inventaris/?base=objekt&modus=complex> (Laatste bezoek: 13 oktober 2006)

PUNT	X	Y
P1	109442.53	201975.48
P2	110016.07	201860.17
P3	110316.01	201972.79
P4	109388.28	202383.01
P5	109948.46	202549.72
P6	109746.36	202916.10

PUNT	X	Y
P1	109442.53	201975.48
P2	110016.07	201860.17
P3	110316.01	201972.79
P4	109388.28	202383.01
P5	109948.46	202549.72
P6	109746.36	202916.10

Vo Ve^S
=0/

'strüqt